

Р.В. Кузіна

Одеський національний економічний університет

РОЗВИТОК СИСТЕМИ КОРПОРАТИВНОЇ ЗВІТНОСТІ

В статті проаналізовано та узагальнено підходи вчених-економістів на формування сутності поняття «управління вартістю». Визначено проблеми необхідності аналізу та управління репуаційними ризиками. Проведено дослідження щодо впливу репуаційних ризиків компанії на процес управління вартістю підприємства. Запропоновано визначати основні ризики компанії, пов'язані з формуванням вартості бізнесу з метою прогнозування майбутніх результатів діяльності компанії.

Ключові слова: корпоративна звітність, репуаційні ризики, вартість підприємства, стратегічне управління, Інтегрована звітність.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день у вітчизняній науковій літературі проблемі управління вартістю підприємства приділяється все більше уваги дослідників.

Узагальнюючи підходи вказаних вчених і дослідників, зроблено висновок, що основними напрямками наукової дискусії є проблемні питання визначення сутності управління вартістю, вплив корпоративного управління на вартість компанії, оцінка та аналіз ризиків, стратегічне управління, управління персоналом, фінансовий менеджмент і взаємозв'язок цих питань зі зміною вартості підприємства під впливом різних факторів. Разом з тим, що досліджень в області обліково-інформаційного забезпечення процесу управління вартістю недостатньо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці управління вартістю підприємства присвячені численні праці українських вчених, серед яких О.В. Брезіцька [1], В.О. Воронін, С.С. Гринкевич [2], Т.А. Єрофієва [3], Д.Є. Іонін [4], І.В. Колос [5], І. Королькова, О. Королькова [6], А.В. Костик, Р.О. Костирко [7], М.В. Корягін [8], О.А. Лаговська [9], Е.В. Лянце, Ю.В. Малаховський [10], Л.І. Павлиш [11], О.Г. Мендрул [12], І.Й. Плікус [13], В.В. Россоха, О.П. Осетрова [14], О. Сарапіна [15], І. Серединська [16] та ін.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є проведення аналізу систем управління вартістю підприємства та визначення взаємозв'язку між сучасним розвитком системи корпоративної звітності та відображенням репуаційного ризика компанії.

Виклад основного матеріалу досліджень. Як справедливо зауважує вчений Корягін М.В., недостатній рівень розвитку теоретико-методологічних засад бухгалтерського обліку як основи управління вартістю підприємства обумовлюється переважанням досліджень за цим напрямом, які здійснюють не бухгалтери, а представники сфери фінансів, корпоративного управління, економіки підприємств. Вони розкривають сам процес управління, оминаючи його інформаційні передумови. У зв'язку з цим у багатьох випадках вітчизняні дослідники пропонують зарубіжні методи оцінки вартості, підходи до управління вартістю, які складно реалізувати у вітчизняних умовах. [8, с. 26].

Вивчення поглядів учені-економістів на формування сутності поняття «управління вартістю» дозволило встановити ключові з них:

- стратегічний. Система стратегічного управління на базі вартості відрізняється від традиційних систем тим, що являє собою інтегруючий процес, спрямований на якісне покращення процесу прийняття рішень на всіх рівнях (стратегічний, бізнес і функціональний) компанії та за рахунок концентрації зусиль на ключових факторах корпоративної вартості (В.І. Бусов, [17, с. 18]);

- інвестиційний. Базується на розгляді вартості підприємства з позиції його власників як інвестиції, внаслідок чого процес управління підприємством не виключає управління ним як цілісним майновим комплексом (О.Г. Мендрул [12, с. 9]);

- системний. Управління вартістю підприємства – цілеспрямована дія на фактори формування вартості підприємства з метою досягнення її зростання (Н.С. Ключарева [18, с. 6]);

- концептуальний. Передбачає розгляд процесу управління вартістю як певної управлінської концепції, що має чітко визначені параметри та механізм її реалізації в практичній діяльності підприємств (А.Г. Мнацаканян [19], І.Й. Плікус [13]).

На підставі цих розробок вчені сформували концепцію обліково-аналітичного забезпечення управління вартістю підприємства в сучасних умовах господарювання [8, с. 29], яка містить декілька етапів: 1) побудова стратегії управління вартістю підприємства; 2) виявлення та обґрунтування ключових факторів, що впливають на процес генерування та руйнування вартості; 3) побудова системи оціночних показників, які є індикаторами зміни факторів вартості; 4) формування системи інформаційного бухгалтерського забезпечення процесу управління вартістю; 5) реалізація стратегії управління вартістю підприємства; 6) аналіз ефективності управління вартістю підприємства та формування звітності про вартість [8, с. 29].

У цілому погоджуючись із даною концепцією, вважаємо, що перш ніж виявляти фактори, що впливають на вартість, необхідно розглянути й визначити основні ризики компанії, пов'язані з формуванням вартості бізнесу.

Основні ризики та ефективне управління ними в цілому залежать від класифікації ризиків. Критичний аналіз праць, присвячених проблематиці ризиків компанії, показав різноманітність класифікацій ризиків і факторів, які створюють ризики [20]. Для цілей даного дослідження, виокремлено тільки ті ризики, які традиційно відображаються в корпоративній звітності, з метою встановлення впливу змін факторів ризику діяльності підприємства на зміни розміру того чи іншого капіталу.

Згідно з нашою гіпотезою, процес управління вартістю підприємства безпосередньо пов'язаний із процесом управління ризиками. Наповнення корпоративної звітності дає можливість управляти різними ризиками компанії через розкриття додаткової інформації про активи, зобов'язання, доходи, витрати, рух капіталу та грошових коштів, інші стратегічні питання, які цікавлять стейкхолдерів компанії.

Питання оцінки та облікового відображення ризиків діяльності суб'єктів господарювання піднімалися в дисертаціях українських вчених та дослідників, зокрема І. М. Вигівською, О. В. Небильцовою, О. В. Мінаковим, М. Д. Корінько, Г. П. Стадником, О. В. Амеліною; а також вивчалися російськими вченими В. А. Черновою, В. А. Точиловою, О. В. Шевелевою, І. М. Агєєвим, А. Ш. Джангетовим, О. Р. Антишевою, Н. А. Гориславець, О. Д. Дмитриченко, А. С. Толстовою, Т. С. Ізоною. Питанням ролі корпоративної звітності в частині зниження ризиків і підвищення транспарентності присвячені роботи С. Адамса, С. Діпіази, Д. Філіпса, Р. Екклза, П. Елвіна та ін. Так, у роботі Вигівської І. М. [20] розроблена класифікація ризиків діяльності підприємств для цілей бухгалтерського обліку (відносно суб'єкта господарювання, за сферами виникнення, характером і видами діяльності), що дозволяє визначити вплив наслідків ризику на результати діяльності підприємства та порядок їх відображення в бухгалтерському обліку.

Вчений Корінько М. Д. розглядав питання регулювання ступеня ризику в умовах диверсифікації діяльності суб'єктів господарювання, що забезпечує своєчасне виявлення ризиків у результаті контролю та оцінювання за результатами аналізу, уможливорює здійснення управління, направлено на мінімізацію їх наслідків в умовах диверсифікації діяльності [21].

У роботі А. Замана, яку часто цитують, доводиться, що проблема управління вартістю напряду пов'язана з характером бізнесу й із тим, чого

саме головні зацікавлені особи чекають від корпоративного управління [22, с. 159-166].

На нашу думку, все різноманіття ризиків можна звести до зміни репутаційного ризику, визначенням якого є:

- репутація як актив компанії (А.І. Голдберг, Дж. Коен, А. Фігенбаум, Дж. Ф. Махон [23] тощо);
- репутація як сукупність оціночних суджень (Г. Даулінг [24], Ч. Дж. Фомбрун та Б.М. ван Ріель ін.);
- репутація як результат сприйняття (набір уявлень і асоціацій стейкхолдерів про компанію) – Е. Гріффін [25], Т. Е. Стюарт [26].

На думку ряду дослідників (А. Замана, Дж. Райнера, К. Белва та ін.), необхідність аналізу та управління репутаційними ризиками пов'язані з наступними причинами:

- в сучасних умовах клієнтоорієнтованого бізнесу репутація компанії є головним активом компанії, який найбільш важко піддається управлінню та оновленню;
- позитивне сприйняття компанії суспільством веде до підвищення прибутковості бізнесу, зростанню капіталізації;
- значна кореляція між курсом акцій і індексом репутації компанії;
- приблизно 35% інвестиційних рішень засновані головним чином на репутації компанії;
- під час здійснення угод зі злиття й поглинання компанії, які мають значний репутаційний капітал, отримують премію до ціни;
- надійна репутація допомагає компанії при здійсненні угод на міжнародному ринку.

Оскільки капіталізація публічних компаній напряму залежить від їх репутації, заснованої на лояльності різних груп зацікавлених сторін, то ризики, які загрожують репутації, посідають провідне місце у системі ризиків публічних компаній. Цікавим є визначення російської вченої Ізотової Т. С., яка вказує, що «репутаційний ризик – це ризик зниження довіри зацікавлених сторін, який посилюється при виявленні порушень, які, за очікуванням сторін, відіб'ються на їх економічних інтересах» [27, с. 18].

Також дослідниця виокремила елементи взаємозв'язку звітності та репутаційних ризиків (таблиця).

Сучасна корпоративна звітність повинна демонструвати не тільки традиційні показники для акціонерів (прибуток на акцію, рівень капіталізації), а також відображати нові шляхи створення вартості та підвищення інвестиційної привабливості.

Взаємозв'язок корпоративної звітності компанії та її репутаційних ризиків (на основі досліджень Т.С. Ізотової)

<i>Відображення в корпоративної звітності</i>	<i>Взаємозв'язок із репутаційними ризиками</i>	<i>Коментар автора</i>
1	2	3
Результати діяльності компанії	Підтверджує/спростовує очікування зацікавлених сторін і формує їх очікування на наступний період	Репутаційний ризик посилюється за невідповідності результатів очікуванням
Розкриття додаткової інформації щодо змін стратегії компанії у відповідь на зміни в зовнішньому середовищі та іншої інформації стратегічного характеру	Впливає на очікування зацікавлених сторін, сформованих на підставі підсумків фінансової звітності	Мета формування звітності, яка полягає в задоволенні інформаційних потреб стейкхолдерів, визначає безперервний розвиток звітності у відповідь на зміни запитів зацікавлених сторін
Розкриття ризиків, у т. ч. репутаційних	Впливає на рішення інвесторів та інших зацікавлених сторін	Сукупні вимоги зацікавлених сторін полягають в отриманні достовірної та своєчасної інформації, що дозволяє оцінити, які ризики для них представляють взаємини з компанією
Розрахунок ризиків (у випадках, коли це можливо)	Підвищує рівень довіри до компанії, надає можливості для прогнозування діяльності	Тенденції розвитку системи корпоративної звітності показують, що основною вимогою з боку зацікавлених сторін є відображення ступеня стійкості розвитку компанії, що включає в себе стійкість взаємин із зацікавленими сторонами

Джерело: розроблено автором на основі [27, с. 29]

Зростання компаній у нових реаліях передбачає підтримку ресурсного потенціалу – значні інвестиції в збереження навколишнього середовища, турботу про дотримання прав працівників, боротьбу з дискримінацією та непрозорою структурою управління. Але, по суті, перед

компаніями, які борються за капіталізацію, стоїть те ж завдання, що й раніше – відповідати очікуванням зацікавлених сторін і перевершувати їх у міру можливостей.

Сучасний розвиток системи корпоративної звітності можна охарактеризувати як намагання консолідувати інформацію про неявні ризики, особливе місце в ієрархії яких посідає репутаційний ризик. Природу виникнення репутаційного ризика можна сформулювати як ризик «невиправданих очікувань», у результаті якого знижується рівень довіри зацікавлених сторін (стейкхолдерів) через неузгодженість їх очікувань і результатів діяльності компанії. При цьому запити користувачів можуть бути різні: від підсумкових показників прибутку на акцію до ступеня додержання компанією вимог екологічної та соціальної відповідальності. Така широка інформаційна зацікавленість пояснюється тим, що в умовах економічної нестабільності користувачам важко оцінити джерела виникнення потенційних загроз, і ще важче зрозуміти напрями їх розвитку. А звідси зростаючі вимоги до розкриття інформації у звітності, ініціативи з розробки стандартів щодо соціальної та екологічної відповідальності. Все це інформаційне поле покликане допомогти користувачам спрогнозувати майбутні результати діяльності компаній.

З позицій стейкхолдерського підходу інформацію, представлену у звітності, можна розділити на дві групи, відповідно до сфери існуючих ризиків, проте одночасно з розкриттям можливостей компанії. Таким чином, отримуючи розуміння взаємозв'язку існуючих та потенційних ризиків та можливостей компанії обумовлює формування певного судження щодо привабливості компанії як об'єкта інвестування, відповідності її діяльності інтересам суспільства, здатності внутрішніх механізмів компанії генерувати її вартість в майбутньому, впливає на формування та зміну репутаційного капіталу компанії. Це пов'язано з тим, що наслідком прямих репутаційних загроз капіталізація компанії може значно знизитися, тоді як при стабільному нарощуванні іміджу, долученні до соціальних проєктів, реалізації збалансованої кадрової, соціальної та екологічної політики вартість акцій компанії зростатиме.

Тому, розуміючи під зміною репутаційного капіталу зміну вартості (збільшення або зниження цінності) компанії, а також враховуючи багатофакторність бізнес-середовища її діяльності та різноманітність відповідних її ризиків та можливостей, вважаємо за доцільне розглядати збільшення репутаційного капіталу як інтегральну величину зміни вартості компанії в коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі.

Рис. 1. Модель інтегрованої корпоративної звітності, заснованої на визначенні ризиків та можливостей

[авторська розробка]

Тому вважаємо, що у корпоративній звітності треба сконцентрувати увагу саме на питаннях сприйняття, інформаційних потребах зацікавлених сторін в умовах економічної нестабільності. Для реалізації цього завдання необхідно зрозуміти, яку інформацію слід розкривати в звітності для ширшого залучення зацікавлених сторін та підвищення їх довіри із метою подальшого зниження репутаційних ризиків.

Модель інтегрованої корпоративної звітності, заснованої на визначенні ризиків та можливостей, продемонстровано на рисунку.

Висновки. Визначено, що інформаційні запити стейкхолдерів у сучасних умовах динамічного глобального економічного середовища зводяться переважно до необхідності ідентифікації та розуміння існуючих і потенційних ризиків та можливостей компанії, а також їх взаємозв'язку. У зв'язку з цим окреслено значення інформації про сукупність та співвідношення розкритих у звітності ризиків і можливостей на формування та зміни репутаційного капіталу компанії, а отже, і показники її ринкової капіталізації. Виходячи з цього, рекомендовано визначати зміну репутаційного капіталу як зміну вартості (збільшення або зниження цінності) компанії та розглядати збільшення репутаційного капіталу як інтегральну величину зміни вартості компанії в коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі.

Бібліографічний список: 1. Брезіцька О.В. Управління вартістю: фактори формування вартості підприємства / О.В. Брезіцька // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: зб. наук. пр. – Київ, 2011. – Вип. 31. – С. 156–160. 2. Гринкевич С.С. Управління ринковою вартістю підприємства / С.С. Гриневич, І.І. Ониськів // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20. 1. – С. 187–190. 3. Єрофієва Т.О. Система управління вартістю компанії в інституційній економіці: методологічні аспекти / Т.О. Єрофієва // Наукові Записки: зб. наук. пр. Серія: Економічні науки. – 2009. – Т. 94. – С. 42–46. 4. Іонін Д.Є. Механізм управління вартістю страхових компаній: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Дмитро Євгенович Іонін. – Донецьк, 2008. – 25 с. 5. Колос І.В. Вартісно-орієнтоване управління підприємством (на прикладі підприємств легкої промисловості): автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Ірина Василівна Колос. – Київ, 2007. – 25 с. 6. Королькова І. Щодо управління вартістю підприємства на основі збалансованої системи показників / І. Королькова, О. Королькова // Економіст. – 2010. – № 9. – С. 49–51. 7. Костирко Р.О. Сучасні тенденції розвитку корпоративної соціальної звітності / Р.О. Костирко // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації: зб. наук. пр. – Київ, 2013. –

- Вип. 2 (11), ч. 2. – С. 116–132. 8. Корягін М.В. Бухгалтерський облік у системі управління вартістю підприємства: теоретико-методологічні концепції: монографія / М.В. Корягін. – Львів: ЛКА, 2012. – 389 с.
9. Лаговська О.А. Оцінка вартості підприємства на основі показника економічної доданої вартості: новий підхід через призму теорії зацікавлених осіб [Електронний ресурс] / О.А. Лаговська. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2013_2_12. — Назва з екрану.
10. Малаховський Ю.В. Управління ефективністю діяльності суб'єктів господарювання регіону за моделлю максимізації його вартості / Ю.В. Македон. Ефективність управління корпоративною власністю в умовах транзитивної економіки // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2012. – № 22 (1). – С. 196–207.
11. Воронін В.О. Управління вартістю компанії при реалізації інноваційно-алокатійного логістичного проекту / В.О. Воронін, А.В. Костик, Е.В. Лянце, Л.І. Павлиш // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. – 2009. – № 649. – С. 161–168.
12. Мендрул О.Г. Управління вартістю підприємств: монографія / О.Г. Мендрул. – Київ: КНЕУ, 2002. – 272 с.
13. Плікус І.Й. Концепція вартісно-орієнтованого управління та можливості її використання при обґрунтуванні доцільності санації підприємств / І.Й. Плікус // Фінанси України. — 2011. — № 1. — С. 108—121.
14. Россоха В. В. Управління вартістю бізнесу в процесі фінансового оздоровлення підприємств / В.В. Россоха, О.П. Осетрова // АгроІнКом. – 2011. – № 1–3. – С. 64–67.
15. Сарапіна О.А. Визначення та управління вартістю харчових підприємств як основа здійснення їх реструктуризації / О.А. Сарапіна // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – 2011. – Випуск 2, т. 2. – С. 239–245.
16. Серединська І. Система показників управління вартістю підприємства / Ірина Серединська // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 5. – С. 167–168.
17. Бусов В.И. Сущность и место управления стоимостью в управлении компанией / В.И. Бусов // Вопросы оценки. – 2007. – № 4. – С. 10–18.
18. Ключарева Н.С. Методы и модели управления стоимостью промышленного предприятия: автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05 / Наталья Сергеевна Ключарева. – СПб., 2005. – 18 с.
19. Мнацаканян А.Г. О некоторых особенностях применения концепции управления стоимостью для компаний, деятельность которых основана на использовании природных ресурсов / А. Г. Мнацаканян, А. Г. Харин // Финансы и кредит. — 2012. — № 1 (481). — С. 12—19.
20. Вигівська І. М. Бухгалтерський облік діяльності підприємств в умовах ризику: організація та методика: автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.09 / Ірина Миколаївна Вигівська. — Житомир, 2010. — 21 с.
21. Корінько М. Д. Контроль та

аналіз діяльності суб'єктів господарювання в умовах її диверсифікації: теорія, методологія, організація : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.09 / Микола Данилович Корінько. — Київ, 2008. — 36 с. 22. Заман А. Репутационный риск: управление в целях создания стоимости / А. Заман ; пер. с англ. Ю. Кострубова, А. Заман. — М. : ЗАО "Олимп-бизнес", 2008. — 416 с. 23. Mahon J. F. Corporate Reputation: A Research Agenda Using Strategy and Stakeholder Literature / Mahon John F. // Business & Society. — 2002. — № 41 (4). — P. 415-446. 24. Даулинг Г. Репутация фирмы: создание, управление и оценка эффективности : пер. с англ. / Г. Даулинг. — М. : Консалтинг. группа "Имидж-контакт" : ИН-ФРА-М, 2003. — XXVI, 368 с. 25. Гриффин, Э. Управление репутационными рисками: стратегический подход : пер. с англ. / Э. Гриффин. — М. : Альпина Бизнес букс, 2009. — 237 с. 26. Stuart T. E. Interorganizational Alliances and The performance of Firms: A Study of Growth and Innovation Rates In a High-technology Industry / Stuart Toby E. // Strategic Management journal. — 2008. — № 21 (8). — P. 791—801. 27. Изотова Т. С. Аналитическое обеспечение управления репутационными рисками публичных компаний : дис. канд. екон. наук : 08.00.12 / Изотова Таїсія Степанівна. — М., 2015. — 187 с.

Кузина Р.В. Развитие системы корпоративной отчетности. В статье проанализированы и обобщены подходы ученых – экономистов относительно формирования сути понятия «управление стоимостью». Определены проблемы необходимости анализа и управления репутационными рисками. Проведено исследование относительно влияния репутационных рисков компании на процесс управления стоимостью компании.

Целью исследования является проведение анализа системы управления стоимостью предприятия и определение взаимосвязи между современным развитием системы корпоративной отчетности и отображением репутационного капитала. Основные риски и эффективное управление ими в целом зависит от классификации рисков. Критический анализ трудов показал, посвященных проблематики рисков компании, показал разнообразие классификаций рисков и факторов, которые создают риски. Выделены только те риски, которые традиционно отражаются в корпоративной отчетности, с целью установления влияния изменений факторов риска деятельности предприятия на изменение размера того или иного капитала.

Доказано, что процесс управления стоимостью предприятия непосредственно связан с процессом управления рисками. Наполнение корпоративной отчетности дает возможность управлять рисками компании

через раскрытие дополнительной информации об активах, обязательствах, доходах, затратах, движении капиталов и денежных средств, прочие стратегические вопросы, которые интересуют стейкхолдеров компании.

Предложено определять основные риски компании, связанные с формированием стоимости бизнеса с целью прогнозирования будущих результатов деятельности компаний.

Ключевые слова: корпоративная отчетность, репутационные риски, стоимость предприятия, стратегическое управление, Интегрированная отчетность.

Kuzina R.W. Corporate reporting system's development. The article analyzes and summarizes the approaches of economic scientists to the formation of "cost management" essence concept. The problems of the need to analyze and manage reputational risks have been determined. The research on the company's reputation risks' influencing on the process of managing the value of the enterprise has been carried out.

The purpose of the study is to conduct an analysis of the enterprise's cost management systems and to determine the interconnection between the current development of the corporate reporting system and the reputational risk of the company.

The main risks and their effective management generally depend on the classification of risks. A critical analysis of the studies that have been done on the company's risk issues has shown a variety of risks classifications and risks factors. Only those risks that are traditionally reflected in corporate reporting were separated, in order to determine the impact of changes in the enterprise's risk factors on the size changes of one or another capital.

It has been proved that the process of enterprise's cost managing is directly related to the process of risk management. The filling of corporate reporting provides an opportunity to manage various risks of the company through the disclosure of additional information about assets, liabilities, income, expenses, capital movement and cash, other strategic issues of interest to the company's stakeholders.

It has been proposed to determine the main risks of the company associated with the formation of business value in order to predict the companies' future performance.

Keywords: corporate reporting, reputational risks, enterprise cost, strategic management, integrated reporting.

Стаття надійшла до редакції: 10.09.2017 р.